

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 1. junija 2023 - Leto XXXIII, št. 22

stran 2

SLOVENSKI GOSPODARSKI MINISTER NAJAVIL NOVA RAZPISA

*KO POTUJEMO IN RAZISKUJEMO, NAJDEMO SVOJE ZGODBE
stran 4*

*65. OBLETNICA
stran 8*

*SVETOVNI DAN ČEBEL...
stran 10*

SLOVENSKI GOSPODARSKI MINISTER NAJAVIL NOVA RAZPISA

Oktobra lani so v prostorih Slovenskega doma v Monoštru najavili Program spodbujanja gospodarske osnove avtohtone slovenske narodne skupnosti na Madžarskem, ki se s finančno podporo Republike Slovenije izvaja med leto-

minister Matjaž Han 23. maja obiskal Porabje. Po sestanku z županom Monoštra Gáborjem Huszárjem so člana slovenske vlade v konferenčni dvorani Slovenkega doma pričakali župani in podjetniki z obeh strani meje, na delovnem obis-

odpirati vrata v inozemstvu. Dodal je, da porabska identiteta bogati slovenski prostor in da se je tega treba zavedati tudi v gospodarskem smislu. Pomoč matične države z gospodarskimi ukrepi naj bi prispevala k odstranjevanju meja v glavah in vzpostavitvi odkritega dialoga.

Državni sekretar Dejan Židan se je spraševal, zakaj posebnega gospodarskega programa za Porabje v zadnjih tridesetih letih še ni bilo. O lanskoletnem prvem razpisu je dejal, da se je, čeprav je bilo usklajevanje z dvema zakonodajama oteženo, nanj prijavilo lepo število gospodarstvenikov. »V začetku junija bo nadaljevanje

učinkovito pomaga manjšinoma. Tak program zdaj izvajamo tudi tukaj, čez čas pa ga bomo uvedli še na avstrijskem Koroškem, v Furlaniji-Juljski krajini in na Hrvaškem.«

Državna sekretarka Vesna Humar je ob tem prepričana, da se izrisuje vedno bolj jasna podoba Porabja. Čeprav je pokrajina za marsikoga v Sloveniji preveč oddaljena, ima velik kulturni, naravni in socialni kapital ter znaten ekonomski potencial na marsikaterem področju. Cilj vseh gospodarskih ukrepov pa naj bi bil razvoj slovenskih kulturnih dejavnosti in izobraževanja, je še dejala državna sekretarka.

Na koncu dogodka je poslo-

prispeval k okrepitvi osnovne infrastrukture za razvoj turizma. »Za zdaj bomo sredstva razpisali za podjetnike, ki že delujejo na tem področju, ter občine in civilne organizacije. Mogoče pa bomo morali v prihodnje razmišljati tudi o tem, da bi podprli kakšne startupe ali mlade ljudi, ki bi v turizmu šele začeli izvajati svoje storitve,« je v kasnejši izjavi dejala Andrea Kovács.

»Naša država je v tem programu zagotovila skupaj milijon in pol evrov, s temi koraki bomo šli naprej. Zadovoljen sem, ker vidim, da tukajšnji gospodarstveniki cenijo ta prispevek Slovenije, mogoče drugače kot kje drugje,« je še dejal

Gospodarstveniki in župani z obeh strani meje na predstavitvi novih razpisov v Slovenskem domu

ma 2021 in 2024. Novembra je izšel javni razpis v sklopu 1. ukrepa omenjenega razvojnega programa, na katerega so se lahko prijavila mikro, mala in srednje velika podjetja iz Porabja. Z dvanajstimi uspešno prijavljenimi gospodarstveniki je predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem (ZSM) Andrea Kovács pogodbe o sofinanciranju podpisala letos marca.

Ker vsa sredstva niso bila porabljena, so se na slovenskem ministrstvu za gospodarstvo, turizem in šport (MGTS) odločili, da s ponovnim razpisom omogočijo porabo preostalega denarja. Ob tem bo v nadaljevanju razvojnega programa sledil še javni razpis za spodbujanje turističnih in dopolnilnih dejavnosti, ki bo pospeševal tudi nastanek novih lokalnih produktov. Posameznik bo lahko prejel največ 75 odstotkov upravičenih stroškov, ki naj bi bili povezani z gradbenimi in obrtniški deli, nakupom opreme, tržnim komuniciranjem in zunanjimi izvajalci.

Da bi se srečal z domačimi gospodarstveniki in najavil razpisa, je slovenski gospodarski

ku pa sta ga pospremila državni sekretar na MGTS Dejan Židan in državna sekretarka na uradu za Slovence Vesna Humar. Dogodka sta se udeležila tudi slovenska generalna konzulka Metka Lajnšček in predsednik Državne slovenske samouprave Karel Holec.

V uvodnem nagovoru je predsednica ZSM Andrea Kovács poudarila, da bi porabska kot najmanjša zamejska skupnost brez gospodarskega razvoja le težka ohranjala jezik in kulturo. Po njenih besedah se domači krovni organizaciji trudita, da bi ob podpori različnih projektov naredili pokrajino privlačno. Razvojna programa, ki sta ju sprožili Madžarska in Slovenija, naj bi med drugim podprla mlade ambiciozne podjetnike, ki imajo vizijo prihodnosti. Predsednica je izkoristila priložnost ter se gospodarskemu ministrstvu in uradu za Slovence zahvalila za potrditev razvojnega programa.

Minister Matjaž Han je povedal, da so Zamejsko gospodarsko koordinacijo v lanskem letu ustanovili tudi z namenom, da bi skupnosti v sosednjih državah pomagale slovenskemu gospodarstvu

Delegacija gospodarskega ministra Matjaža Hana z gostiteljicama na obisku pri »porabskem mizarju« Richárdu Bajzeku na Gornjem Seniku

tega razpisa za gospodarsko pomoč v višini 488.000 evrov, posamezniki bodo lahko dobili od 3.000 do 50.000 evrov podpore. Stroški bodo upravičeni do novembra naslednjega leta. Novost pa je pomoč na področju turizma, razpisanih bo 680.000 evrov, poleg posameznikov se bodo lahko za podporo potegovale tudi lokalne skupnosti,« je kasneje za naš časopis povedal Židan in dodal: »V Sloveniji podoben program že veliko let izvajamo za madžarsko in italijansko skupnost, izkazalo se je, da

vodja družbe Porabje, d. o. o., Anita Vajda opozorila na bližajočo se 25-letnico Slovenskega kulturnega in informacijskega centra ter na potrebno prenovno stavbo, ki se je v preteklih letih s finančno podporo obeh držav sicer deloma že uresničila. Gospodarstvenik in gornjeseniški župan Gabor Ropoš pa je poudaril, da brez podjetnikov ni občin in obratno.

Matjaž Han in Andrea Kovács sta podpisala pogodbo o financiranju ukrepa za turistične naložbe, ki naj bi po besedah predsednice ZSM

minister Han, nato pa se z delegacijo odpravil na Slovensko vzorčno kmetijo na Gornjem Seniku. V največji porabski vasi je obiskal še »porabskega mizarja« Richárda Bajzeka, ki je kot mali podjetnik prejel sredstva v 1. ukrepu slovenskega gospodarskega razvojnega programa in predstavlja primer dobre prakse razvoja družinskega podjetja.

(Slika na prvi strani: Gospodarski minister Matjaž Han in predsednica ZSM Andrea Kovács po podpisu pogodbe)

-dm-

Vanesa Abraham je vandrivala na Japonsko

Cugi letijo 300 kilometrov na vöro

O Hodošanki Vanesi Abraham smo v naši novinaj že večkrat pisali, vej pa ona trnok rada vandriva po svejti, tak zavolo dela

ri se zové Book&Bed, se pravi knjiga in postela. Med knjižnimi policami so postavlene kapsule, male škatüle, v sterih je samo

ste že geli ali pa bar čüli za suši, tau je specialiteta, stere osnova je küjana kisana riža, sterroj so cujdane drüge sestavine, tak sirauve ribe kak morski sadeži, zelenjava in včasih tüdi tropsko sadje: »Suši sam že gela prva, nej pa sam ramen. Tau je župa, v sterroj je notri ške en falat mesa, testenine pa eno dajce. Mi gejmo župo pa mesau ejkstra, tam pa dobiš tau vseküper in gejš s palčkami, tekočino pa na konci spigeš.« Sogovornica pravi, ka je gesti ranč nej bilau drago, vej pa so se znali vsi trije popotniki nagesti že za okauli 30 evrov.

Po rosagi so v glavnom potovali s cugi, steri so leteli tüdi 300 kilometrov na vöro. Najbole se jim je splačalo, ka so küpili mesečno karto za 400 evrov, stera je valala tüdi za vse podzemne cuge, pa so se te leko vozili, kelko so steli: »Po Tokii smo se za dva dni stavili v enom menšom varaši, Takajami, steri je približno tak velki kak Maribor. Tü smo se stavili zavolo toga, ka je pri njih popularen onsen, vrauča kaupanca, stera je namenjan sprostitvi. Pauleg toga smo si steli malo spočinoti od velkoga varaša in dosta lidi.«

Naslednji cilj trej popotnikov je biu Kjoto, steri je inda svejta biu japonski glavni varaš in vala za kulturno prestolnico Japonske. Tü geste tüdi dosta budističnih templov, šintoističnih svetišč, palač in gračenkov, stere je Unesco gordjau na seznam svetovne dediščine: »Tü smo bili tüdi več dni, pa smo odili ške na kračiše izlete v okolico. Bili smo v Nari, v sterroj žive tüdi dosta srn, stere se šetajo po varaši. Leko jim küpiš krekerre, pa jim jih daš za gesti. One se ti v zahvalo priklo-nijo (meghajolnak), tak kak tau delajo tüdi Japonci.« Té rosag na Daljnem vzhodi je znani tüdi po gejšaj, ženskaj, stere zabavajo, spoj bogate lidi, pa tüdi ovak na odrih in festivalih: »Té ženske, stere morejo znati plesati in popejvati, so lepau zriktane in oblečene v kimono. Té kimono si leko tam za pejneze sposau-

diš, pa te te v njega oblečejo, našminkajo in napravijo frizuro. Tau je en cajt trpelo, ali morem prajti, ka sam več kak dveji vöri

doj vrgli atomsko bombo, stera je vničila vekši tau varaša, mrlo pa je več kak 100 gezero lidi: »Poglednoli smo si muzej, sreča-

Vanesa Abraham gorzravmana kak gejša

kak tüdi zavolo toga, ka kak turistka spozna nauve rosage. Po tistom, ka je s svojima pajdašoma, Rovatoma Boškojom pa Viktorijo, bila lani na Sejšelaj, so zdaj vsi trgé vekši tau mejseca aprila pa ške par dni v majuši vküper preživeli na Japonskom. S fligarom smo prva šest vör leteli od Milana do Abu Dhabija, od tam pa z drügim fligarom

postela pa nika drügoga. Ali meni se je tau povidlo, ka sam bar tü mejla mer, vej pa smo ovak odili po varaši, v sterom je furt velka gužva.«

V Tokii so si poglednoli tüdi neka muzejev, za stere so si mogele karte rezervejrati že doma, par mesecov prva, kak so šli na paut: »Bili smo tüdi v muzeji iluzije. Tak je vövidlo, kak če bi po

Na otoki Okinava je bilau toplo.

ške deset vör do Tokia. V glavnom varaši Japonske in okauli njega žive okauli 39 milijaunov lidi, tak ka je tü rejsan človek na človeki: »Letališče je 80 kilometrov vkraj od centra varaša, tak ka smo se s cugom pelali ta. Dosta cajta smo ponučali, ka smo najšli pravi izhod na podzemnom cugi, pa čiglij so pauleg japonščine napisali tüdi v angleškom geziki. Prvih šest noči smo prespali v hostli, ste-

vodej odili pa bi ribe okauli nas plavale, samo tau je vse računalniško bilau napravleno, nej zai-stino.« Šli so tüdi na tören Shibuya Sky: »Spodkar je bautoški center, ti pa se leko odpelaš do streje, gé je razgledna ploščad. Mi smo na žalost nej smeli čista na vrek titi, vej pa je fejst fudo vöter, ali razgled je vseeno biu lejpi.«

V Evropi že neka japonskoga gestija poznamo. Brodim, ka

Tokio je rejsan velki varaš.

nej zdržala v tom gvanti. Je pa bila zanimiva izkušnja.«

Japonsko sestavljajo štirje velki otoki pa več kak tri gezero menših, med sterimi je tüdi Okinava, subtropska oaza, na stero je Vanesa Abraham s pajdašoma poletela s fligarom iz Kobeja. Nej je samo ležala na plaži, liki se je šla tüdi potaplat pod vodau. Vidla je dosta zanimivih živa-

li pa smo tüdi človeka, steri nam je raztolmačo, ka je njegva mati, stera je nosila njega pod srcem, bila štiri kilometre vkraj od mesta, gé je dojspadnola bomba. Ona je preživela in ške gnesden žive, oča, steri je biu samo dva kilometra vkraj, pa je zavolo sevanja (sugárzás) po par meseccaj mrau.«

Zadnjiva dva dneva, gda so

18 metrov visiki robot v Jokohami

li, tüdi kačo, stere si je glij nej stela preveč srečati. »Gda smo prileteli nazaj v Kobe, smo šli s cugom brž naprej v Osako. Leko bi pravla, ka je tau varaš, steri je kombinacija Tokia in Kjota. Je velki, pa tüdi tradicionalen. Od tü smo za en den šli tüdi v Hirošimo, vej pa sam ges tam nej stejla prespati.« Znamo, ka je biu té varaš 6. avgusta 1945 prvi na svejti tarča jedrskega orožja, vej pa so Merkanarge s fligara

prišli nazaj v Tokio, so šli ške obiskat Jokohamo, gé so si poglednoli tüdi zabaviščni kompleks. »Tü stogi tüdi 18 metrov visiki robot, steri se vmejs tüdi premika. Tau je tüdi bilau zanimivo doživetje,« je ške na konci raztolmačila Vanesa Abraham, stera je domau prinesla dosta zanimivih spominov.

Silva Eöry
Kejpi: osebni arhiv
Vanesa Abraham

PREKMURJE

Pauv

Tak vövidi, ka letošnji pauv nede takši, kak bi si naši pavri želeli. Mejsca aprila in v začetki mejsca majuša je dosta pauva pozeblo, po tistom pa je prišlo ške veliko deževdje, stero je tudi dosta kvara napravilo pavrom in vsem tistim, steri delajo na zemlej.

Javna kmetijska svetovalna služba (mezógazdasági szaktanácsadó szolgálat), stera dela pod okriljon Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije (KGZS), je ocenila, ka je največ kvara v Pomurji in Podravji, ob tom, ka se ške spoj ne more povedati, kakšen je zaistino té kvar, vej pa voda na enih njivaj in travnikaj ške stogi. Strokovnjaki pavrom tanačivajo, ka naj z delom počakajo telko cajta, ka se zemla posiši, spoj pa tam, gé je breg, vej pa se ovak traktor in družge škeri gorobrnejo. Med tistim pavvom, steri raste na njivaj je največ kvara za zdaj pri kukorci, tikvih in soji. Travniki, steri so bili pod vodaav, so onesnaženi z blatom in zatau ta trava nede dobra za krmo mare, ške pravijo. Tudi pri pridelavi zelenja na KGZS čakajo nevole z betegi, spoj česnek in luk naj bi bila v nevarnosti, ka zagnilita. Zatau ka je voda zalezala tudi dosta sadovnjakov, de tudi sadni pauv menši kak običajno. Če de korenje dugo pod vodaav, nede melo lufta, in tak leko pride pri črešnjaj in slivaj do 70-procentnoga izpada pauva, pri jagodičevji pa 40-procentoga. Vinogradnikom pa največšo nevol povzročajo plazovi, počusnjena zemla.

Pavri nemajo nevol samo zavolo dosta deževdja, liki tudi zavolo tikvinih goškic. Spoj sorta rustikal, stera je najbolje razširjena hibridna tikev v Sloveniji in so jo slovenski pavri kúpili od firme RWA Slovenija, stera je znana po blagovni znamki Agrosa, je nej vzkilila, nej vöpognala in zatau ma zdaj tudi dosta Prekmurcov ške več sivih vlasi.

Silva Eöry

KO POTUJEMO IN RAZISKUJEMO, NAJDEMO SVOJE ZGODBE

V prejšnji številki ste lahko prebrali poročilo o predstavitvi novega otroškega *Vodnika po Porabju*, ki ga je letos izdal ljubljanski Inštitut za narodnostna vprašanja v sodelovanju z vzgojiteljicami in učiteljicami, ki delujejo v naši zamejski pokrajini. Po dogodku smo direktorico znanstvenoraziskovalne ustanove, prof. dr. Sonjo Novak Lukanovič, ter višjo svetovalko za porabsko šolstvo Valentina Novak povprašali, od kod je prišla pobuda za to publikacijo in kako jo uporabljajo.

- *Gospa direktorica, na predstavitvi ste dejali, da radi vidite, ko na temeljih vaših raziskav nastajajo konkretni rezultati na terenu. Vodnik je druga knjiga v sodelovanju s Porabjem, od kod vam ideja zanj?*

»Začela bi s prvo knjigo, ki nosi naslov *Porabje z otroškimi očmi*. Raziskave, ki smo jih opravili na inštitutu, so pokazale, da je prenos slovenskega jezika najbolj pomemben za vitalnost neke manjšine. Zavedali smo se, da bi bilo treba narediti neke vrste promocijo porabščini in knjižni slovenščini. Tako smo se obrnili na ministrstvo za izobraževanje, da bi nam dodelilo strokovno razvojne naloge, kjer bi konkretno, na osnovi našega znanja, poskušali najti nekaj, kar bi prispevalo k promociji obeh zvrsti slovenskega jezika. In tako smo prišli do ideje, da naredimo knjižico, ki jo bodo lahko učitelji in vzgojiteljice uporabljali pri delu, pri kateri pa bodo avtorji tudi učenci oziroma otroci v vrtcih. Kajti prepričani smo, da bo – ko starši zagledajo risbico ali besedilo lastnih otrok v neki knjigi – to nekaj, kar bo prispevalo tudi k promociji in ljubezni do slovenščine. Tako je nastala prva knjižica. Potem smo rekli, moramo nadaljevati delo in porodila se je ideja za *Vodnik po Porabju*. In ko smo razglabljali in razmišljali o tem, smo imeli srečo, da smo dobili sodelavke, kot so Valentina Novak ter učiteljice in vzgojiteljice, ki so bile polne idej in pripravljene ta vodnik tudi realizirati. In mislim, da je to korak, ki je lahko koristen za Porabje in za slovenski knjižni jezik oziroma porabsko narečje. Ne bo pa koristil samo temu območju, ampak bi si želeli, da bi bil prav ta vodnik uporaben tudi kje drugje, da bi ga dobili v roke tudi učenci na drugi strani meje in z njim spoznavali Porabje. Kajti to je mogoče košček zemlje, ki ga ne poznajo vsi v Sloveniji. Tudi to je bil naš skriti namen.«

- *Gospa Valentina Novak, bili ste sourednica knjižice, pri publikaciji ste uporabili sodobno tehnologijo videoposnetkov. Ali lahko le-ta motivira in pritegne mlade k sodelovanju?*

Direktorica Inštituta za narodnostna vprašanja prof. dr. Sonja Novak Lukanovič

»Vsekakor je to način, ki mlade nagovori. Ko lahko v šolo oziroma razred prinesejo telefon, je njihova koncentracija drugačna. Odpira se širše polje znanja in hkra-

Višja svetovalka za porabsko šolstvo Valentina Novak

ti neke radovednosti. To je pravi način, kako promovirati kraj, kako predstaviti posamezne znamenitosti, kako povedati zgodbe. Danes smo se tukaj srečali z učitelji, predstavljenih je bilo veliko načinov,

kako je mogoče nadgraditi publikacijo, ki je za zdaj v nekem smislu prazna. Ko bomo stopili ven, ko bomo šli na teren, ko bomo potovali od kraja do kraja, ko bomo potrkali na določena vrata, ko bomo poiskali ljudi, ki bodo povedali več o teh naseljih, bo vse skupaj začelo komaj nastajati, rasti in nadgrajevati prvotno idejo o Porabju z otroškimi očmi: kako učenci vidijo pokrajino in kaj bi oni radi predstavili svojim vrstnikom, svojim prijateljem in ne nazadnje vsem tistim, ki jih Porabje na takšen ali drugačen način nagovori.«

- *Publikacija je zagotovo dobro motivacijsko sredstvo, lahko pa je tudi učni pripomoček. Kako naj bi se knjižica uporabljala pri pouku slovenskega jezika?*

»Mogoče ne samo pri slovenščini, ampak tudi in predvsem pri spoznavanju slovenstva, pri katerem učni načrt predvideva točno to: da se učenci spoznavajo s kraji Porabja, da razmišljajo o Porabju, da preiščujejo, kdo tukaj živi, o narodnostni pripadnosti, o samem jeziku, o porabščini. Zato je mogoče tovrstni pripomoček prav namenjen pouku spoznavanja slovenstva. To, da so v njem zgodbe, da so slušni posnetki, da so postavljena vprašanja, ki jih morajo učenci dopolnjevati, lahko postane del pouka slovenščine. Ali pa celo medpredmetnega povezovanja s področjema geografije in zgodovine.«

- *Omenili ste, da učenci doživljajo Porabje na svojevrsten način. Kaj ste opazili med delom, kako ti mladi gledajo na svoje okolje? Kaj je pripravljeno te knjige sprožilo v njih?*

»Nekaj neverjetnega je, da učenci radi potujejo in ta želja po potovanju takoj postane želja po zgodbah in raziskovanju. Tej smo z vodnikom res ugodili. Ko so pripravljali videoposnetke, je bila glavna usmeritev: najdite kraj, najdite prostor, ki ga boste predstavili in veste, da bo zanimiv za druge. In potem so raziskovali – recimo, to kar so predočili o Monoštru, je bilo tudi zame deloma neznano. Potem so nastale zgodbe, o katerih smo se pogovarjali. Predvsem je pomemben ta del: ko potujemo, ko raziskujemo, najdemo neke svoje zgodbe, kjer smo nagovorjeni, in potem lahko to nekemu drugemu tudi predstavimo.«

-dm-

PISALI SMO PRED 30. LEJTI

V 11. številki časopisa Porabje, stera je vöprišla 3. junijuša 1993, je Marijana Sukič pisala o tom, kak so 23. majuša v okviru Porabskih dnevov posvetili prapor gorenjeseniškoga gasilskega društva: »Kljub uspeli prireditvi (vsaj tako pravi večina navzočih) je v meni ostal grenek priokus. Osrednja prireditev Porabskih dnevov in tudi gasilskega praznika se je začela z mašo na prostem. Na začetku maše, ko je stopil seniški župnik k mikrofonu in začel peti v madžarščini (z njim vred pa tudi cerkveni pevci), me je sosed, preprost Porabski Slovenec, doma iz Sakalovec (dolga leta živi v Monoštru) začuden pogledal in vprašal: »Pa nede slovenske maše?« Prav gotovo so se začudili vsi tisti, ki so dobili vabilo od Zveze Slovencev ali gasilskega društva, kajti v vabilu je pisalo: dvojezična maša. In vabilo je dobilo precej ljudi na tej in oni strani meje, da niti ne govorimo o gasilcih iz Martinja, Trdkove in Grada, o kulturnih skupinah iz Trbovelj in Ptuja ter nenazadnje o tem, da je na Gornjem Seniku 95 %-ov ljudi slovenske narodnosti. Če se oziram na vse to in če je maša dvojezična (če že ne slovenska), potem bi morala biti vsaj polovica obreda v slovenščini. Verjetno je postalo toplo pri srcu vsem vernikom, ko je gospod Kozar iz Odranec začel svojo pridigo v slovenščini in to v lepi domači govorici, ki smo jo vsi razumeli ne glede na to, če smo doma z Goričkoga ali Porabja. Za cerkveni del prireditve se je dogovarjal cerkveni odbor. Kdo in kje je zagrešil? To bo treba še poizvedeti. V prihodnje bo morala tudi Zveza Slovencev paziti, da ne bi prišlo do podobnih primerov. No, Porabski dnevi pa niso imeli le senčnih strani. Dolnjeseničani se bodo prav gotovo še dolgo spominjali sobotnega večera, nastopa pevskega zbora in folklorne skupine iz Trbovelj. Tudi nedeljsko popoldne je bilo precej razgibano. Ob kulturnem programu, katerega se je udeležilo deset skupin iz Porabja in Slovenije, smo lahko navijali za domače nogometne, ki so se pomerili z Martinčani. In kakor se na prijateljskih srečanjih spodobi, izid je bil neodločen. Porabski dnevi pa so nudili tudi priložnost, da so se srečali sorodniki, prijatelji, znanci in ob žlahtni kapljici malo »poglepetali«. In to seveda (vsaj upam) v lepi domači slovenski govorici.«

Mati, vejš lepšoga, kak je tū doma pri nas...? Irena Barber, stera je gorziskala

enoga od 16 ramov na seniški pristavi (tanyi), je pod tem naslovom etak zapisala: »V svojom žitki sem telkokrat tūj ojdla, ka bi tau nej mogla pršteti. Pa gda sam se vzela na paut pa se pelam prauto dolnjeseniške pristave, dobro morem paziti, aj v šanc ne zavozim, zatok ka je nej mogauče nej kaulagvrat gledati. Na lejvo - gde autobus stane - pod lesaum stoji edna obnovlena, povekšana Iejpa iža. Tak njim pravijo: Cilini. Dvej ženski okapata pred ramom na njivi, dveji mali deklučini

pa kaulag žibrata pa čifkata. Ženski se vzmata pa deta prauto meni, spravimo sé v lejpo obnovleno ižo. Tak šegau majo prajti, ka tri ženske, tau je že edno senje. Tak vögleda, ka je tau istina. Že smo na srejudi v guči, prpovejdamo si od toga pa od tistoga. Vertinjo Ciliko pitam: Zakoj ste si tak zmislili, ka te staro ižo obnavlali pa povekšali? »Stara iža je že mala bila za nas. Gda so eške mati živeli, štiri, zdaj tri generacije živi tūj. Nikan smo nej steli titi. Ge sam se tūj narodila, tūj škem mrejtji. Ranč tak je s tejn moja (h)či, Marija tū. Etak mi je prajla tistoga reda, gda smo planirati ižo povekšavati: »Mati, ti vejš lepšoga, kak je tūj doma pri nas?« Te sam pa gvüšna bila, ka ostanemo na svojom funtuši. Zdaj je že lepau. Strašno dosta smo delali pa smo dosegli tau, ka smo steli. Za moje matere volo smo tū nikan nej steli titi. Furt so prajli: Ka pa bau z menov, če sama ostanem? »Znam, da vi vsi trdje takšo službo mate, gde za lüstvo slüžite, gde se ne da trnok vöostati, gde večkrat nega nej petka nej svetka. Kak se kaj čütite v slüžbi?« Morem povedati, ka (h)vala baugi, vsi mamu slüžbo.

Ge že 25 lejt delam na pošti. Pošto nosim v Sakalauvce pa es na pristavo. V Sakalauvca nega pošte, etak je poštarcaj tam žmetnejše kak indrik. Ge nosim pisme, pejnaze, telegrame pa ranč tak notberem tū. Gda dokončam, te se na Dolenjom Seniki na pošti dojrračunam. Vsakši den 35 kilometrov dem z biciklinom. Tau je nej laž, tau je dojrmerjeno.« Kak se čütite v Sakalauvca? Trbej tam znati slovenski? »V Sakalauvca sam ge trnok rada. Tam sam z njimi, kak edna velka držina.

Vsakši den ma čakajo, vsakšomi vse tanaredim, ka sam mogoča. Slovenski pa je trbej vedati. Starejši lüdje samo te vörvajo, ka sam njim na priliko dobro vödala pejnaze, če slovenski dojr prštem. Trnok je potrebno slovenski znati, zatok ka človeki etak bola zavüpajo.« Radi mate tau poštarško delo? »Tak mislim, ka rada. 25 lejt sam nigdar nej falila, povejmo za betega volo, eden den nej. Nemo prajla, ka mi je včasini nej slabo bilau. Dapa za malo se ne dam, za istino je pa eške nej prišlo. Poštüjem svojo delo zatok tū, ka pred tem sam po repaj ojdla pa z žmetnim delom malo parslüžila. Tūj je pa zatok načeše, če rejsan nej mamu najbaukšo plačo. Ge sam zadovolna.« Marija, že skurok edno ieto je, ka si prišla v slüžbo na Dolenji Senik v vrtec. Tam si varuška (dada). Zakoj si vzela tau delo? »Ge sam mejla slüžbo v Varaša v židanoj fabriki v pisarni. Srednjo šaulo sam končala, tam sam delala do tistogamau, gda se mi je prvo dejte narodilo. Po prvom deteti sam mejla drugo, etak sem 6 lejt doma bila. Gda sam pa stejla nazaj titi, te sam pa ostala brez dela. Tau je dobra prilika bila za tau, ka sam sé glasila v vrtec, štiri je lani avgustuša oprovrata. Sploj sam rada bila, gda sam dobila tau slüžbo. Nej samo zatok, ka sam do dela prišla. Zatok tū, ka sam ge v svojom žitki furt tak mislila, kaj mo vzgojiteljica (övönö). Žau, nej se mi je pršikalo. Zdaj sam pa itak prišla do mlajšov. Tau delo ge sploj rada mam.« Ka pa v vrteci sé z decov kaj slovenski pogovarjate? Ti gvüšno dosta leko pomagaš. Kak je tau tam? »Za vsakdanešnju potrebo si zgučavamo z mlajšami. Gda se na priliko pripravlamo na güžino, na obed, zobe prat, spat, tau vse gučimo njim slovenski. Deca se pa brž navči. Lepau znajo vse te potrebne stvari povedati v slovenskom geziki. Ge sam dosta z njimi pa rejsan dosta leko pomagam pri geziki tū.«

Vküppobrala Silva Eöry

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Prva pralnica na Madžarskom, gde se biciklini perejo

Tau pravijo, ka se v Strasbourgi se vsikši z biciklinom vozi, v prometi biciklisti majo glavno vlogo. Kak mladi tak starejši se z biciklini vozijo v slüžbo, v šaulo ali v bauto. Zavolo toga, ka je sploj dosta biciklinov na pauti, dostokrat zvünašnji človek tak vidi, kak če bi njim vse slobaudno bilau, nej samo med avtoni, ranč tak med lüstvom. Pa na nizki avtobus se tō gorapripelajo z biciklinom.

V Somboteli se od tauga še nej trbej bojati, depa zato tau se že vidi, ka od leta do leta je več taši, steri se z biciklini vozijo. Leko ka ranč zavolo toga se je enajset poti zgradilo v Somboteli za bicikliste. Pa nej samo poti so se redle, Firma PAMO, stera se z avtopralnicami ukvarja, je naredla edno pralnico za bicikline tō.

Štiri mejsce se je odprla ta pralnica, te čas se je že pokazalo, ka se biciklistom vidi, dosta lüdi odi ta biciklin prat. Vodja firme je tapravo, ka mašin, steri bicikline pere je v Italiji na ednom sejmi vido. Te je prišla ideja, kak dobro bi bilau, če bi mi v Somboteli tō meli taši mašin, steri bicikline pere. Tak je te iz ideje v kratkom časi gratala pralnica za bicikline. Te mašin s kovancami za forinte stau pa dvestau deluje. Vsi napisi so vogrski napisani, tak vsikšomi, še tistim, steri prvo paut perejo biciklin, je vse enostavno.

Pralnica tri funkcije ma, pranje z vodauv, s šamponom in kefov, naslejdne pa posiši biciklin. Edno normalno pranje, nej eden blaten mountain bike, z dvestau forintami se leko napravi, za tristau se pa že leko posiši tō. Sišiti je zato vrejdn, ka sic moker grata med pranjom, če ga ne posišimo, te z mokrimi lačami se pripelamo domau.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Nataša Pirc Musar obiskala Italijo in Vatikan

Predsednica države Nataša Pirc Musar je bila na večdnevem obisku v Italiji in v Vatikanu. V Rimu se je najprej srečala z italijanskim kolegom Sergiom Mattarello, s katerim sta govorila o dvostranskih odnosih, položaju manjšin ter razmerah v Ukrajini in na Zahodnem Balkanu, pa tudi o soorganizaciji projekta Evropska prestolnica kulture 2025. Ob tem je na sedežu Organizacije združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) odprla mednarodni dogodek ob svetovnem dnevu čebel, ki so ga ZN razglasili leta 2017 na pobudo Slovenije. V Neaplju je predsednica obiskala pripadnike Slovenske vojske, ki delujejo v tamkajšnjem združenem Natovem poveljstvu, v Vatikanu pa se je naprej srečala s kardinalom Francem Rodetom in nekaterimi drugimi Slovenci, ki tam živijo.

Natašo Pirc Musar je zadnji dan obiska v Italiji in Vatikanu na zasebni avdienci sprejel papež Frančišek. »Slovenija vselej namenja posebno pozornost pobudam in izjavam papeža Frančiška. Strinjala sva v zavzemanjih za strpen dialog in spodbujanju politik, ki povezujejo, ne delijo. Papež se zaveda pomena spoštljive javne besede in politika ima pri tem ključno vlogo,« je avdienco povzela predsednica. Veliko pozornosti sta v pogovoru sicer namenila razmeram v Ukrajini. Predsednica podpira poziv papeža Frančiška, da si Ukrajina zasluži našo pomoč, mir in življenje brez strahu, bobnenja ter opustošenja. Strinjala sta se, da je treba doseči trajen in pravičen mir, ki bo najprej sprejemljiv za ukrajinsko stran. Podnebnim spremembam papež že od začetka pontifikata namenja izrazito pozornost, zato so bile tudi tema pogovora. Poplave, ki so nedavno najbolj prizadele Italijo, pa tudi Slovenijo in Hrvaško, so po mnenju slovenske predsednice dokaz, da je odnos do planeta še vedno preveč mačehovski.

Premiera restavriranega filma Veselo gostivanje

KO JE PREVLAĐOVALA KMEČKA PAMET IN VERA V ČLOVEKA

V murskosoboškem Gledališču Park so premierno prikazali restavriran in digitaliziran film Veselo gostivanje, ki je bil posnet v Prekmurju leta 1984. Pre-

Prizor iz filma Veselo gostivanje. Muzikanti na poti na poroko

miere so se udeležili ustvarjalci filma, pa tudi tisti, ki so poskrbeli, da je film restavriran in digitaliziran. Po projekciji filma je sledil pogovor z ustvarjalci filma, ki ga je režiral France Štiglic. Režiser je scenarij po romanu Miška Kranjca Strici so mi povedali napisal v sodelovanju z Brankom Šömnom. Ob celovečernem filmu so posneli leta 1984 tudi televizijsko nadaljevanje v sedmih delih z naslovom Strici so mi povedali. Premierno projekcijo sta pripravila Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota in Slovenski filmski center.

Snemanja se je po premieri

spomnil tudi pesnik, pisatelj in scenarist Branko Šömen, ki je prebral tudi razmišljanje o tem še enega Prekmurca Jožeta Štivana, ki je bil direktor filma. Šömen je

poudaril, »da so pred skoraj štiridesetimi leti s tem filmom prenesli v slovenski kulturni prostor prekmursko sago o dobrih ljudeh, o tem, kaj je zapisal naš rojak Miško Kranjec, kaj so nam povedali njegovi strici in tence ter vsi sopotniki danes že pozabljenega sezonskega življenja, Mankičinega realizma, v katerem je prevladovala kmečka pamet, vera v človeka, zaljubljenost v vse, kar je bilo lepo, naše.« Veselo gostivanje je kažipot do človeške iskrenosti, pelda, kako bi morali biti boljši, srečnejši, se imeti radi. Pred tridesetimi leti, 4. maja 1993, je umrl režiser in velik prijatelj Prekmurja

France Štiglic. Jože Štivan, ki je vodil realizacijo projekta Strici so mi povedali, je zapisal, da je pri tem sodelovalo 156 igralcev in 75 članov ekipe. Ob filmu so

Film govori o 20. letih prejšnjega stoletja v Prekmurju.

naredili še sedem televizijskih nadaljevanj. Za restavriranje filma se je zahvalil Slovenskemu filmskemu centru, Bazi slovenskih filmov in Ministrstvu za kulturo.

Film Veselo gostivanje so snemali po različnih lokacijah v Prekmurju, od Filovskega gaja pri Filovcih do Lendave, železniške postaje v Murski Soboti in naravnega okolja ob Ledavi. Zgodba govori o poti Pückove bande od Velike Polane do Lendavskih goric ter o poroki med vinogradi. Na tej poroki se Miško zaljubi v Šariko, kar pa ni po godu njenim bližnjim, kateri jo name ravajo poročiti s starejšim

vdivcem. Zgodba se dogaja v dvajsetih letih prejšnjega stoletja, ko se je Kranjec kot mlad študent teologije odločil, da bo pustil študij in šel po drugi poti.

Miško Kranjec je roman Strici so mi povedali napisal leta 1974, torej gre za spominsko potovanje že ostarelega pisatelja v njegovo mladost in otroštvo. Knjiga med knjižnimi kritiki in ljubitelji književnosti velja za duhovit in poetičen roman, ki premore obilo slikovitih prizorov prekmurske pokrajine, pa tudi odnosov med ljudmi, njihovih sanj in hrepenenj. To pa je uspel režiser France Štiglic skupaj z ekipo odlično ujeti tudi na filmski trak.

Jože Gabor
Foto: arhiv Baze slovenskih filmov

Mestna knjižnica Ferenc Móra priporoča v branje

Éva Fábrián: Skrivnosti Ide

Zgodba govori o dveh mladih dekletih, ki ju ločuje več kot sto let, vendar se po zaslugi obrabljenega dnevnika njuni usodi za kratek čas prepleteta.

Zelma, osirotela nečakinja znanega gradbenika Gyule Pártosa, skoraj vsak dan sedi na glavnem trgu v Kecskemétu in riše mestno hišo v gradnji. V milenijskem letu po naključju spozna Sissijino bralko Ido Ferenczy, ki se strinja, da ji bo za model. Mlado dekle beleži

njune pogovore v svoj dnevnik.

Študentka Kinga, ki pravkar piše diplomsko nalogo in leta 2022 vsak dan hodi mimo mestne hiše v prenovi, po naključju dobi stari dnevnik, iz katerega spozna in vzljubi zgodbo Zelme in Ide. A takrat se še ji niti ne sanja, kako bodo knjižica in grafike vplivale na njeno življenje.

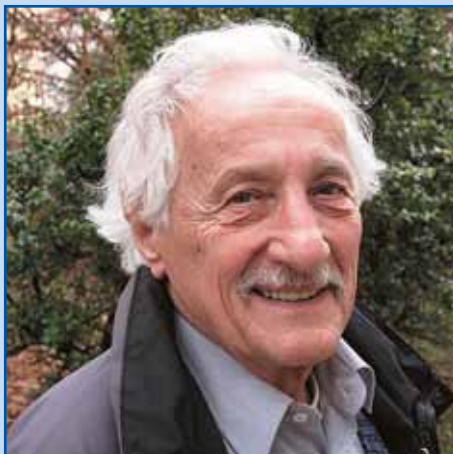
Knjiga je na voljo za izposojajo.

Margit Mayer, Agota Horvath

Pod Srebrnim brejgom ...

... se žaliva. Odišo je edne najbolje inteligenti možakarov, steri je majstrsko pero v rokej držo. Venó Taufer je za seuv velko delo nam njau. Velko zatoga volo, ka dosta toga de eške dugo tadale živeló. Od vsega nabolet poznana je Vilenica. Ranč Venó Taufer je biu oča pa boter pisatelskoga srečanja PEN v Vilenici pa ostane tó. Zavolo njega od leta 1986 Slovenski PEN vsikšo

Venó Taufer (1933-2023) je že kak mladi profesor svetovne literature pa pesnik za disidenta biu vözglašani. Duga lejta je v Londoni živo, tam je na radioni BBC špiker biu.

leto mednarodni festival Vilenica tam organizēja. Glavašom je najbolje v naus njegvo delo v eksperimentalnom gledališči Oder 57 šlau pa pisanje v literarno revijo Sodobnost tó. Njegli verzi so vedli pošteno vsejči, kritiko na glas povedati. Ranč tau, ka se je nej v šinjeki vugno pa indašnjim glavašom klumo, ga je zvün njegve literature tó velkoga napravlo. Velko delo so nogometišice kluba Mura Nona iz Sobote napravle. Svojim moškim kolejarom iz istoga kluba so pokazale, kak brsati trbej. Kak s srcom tau trbej delati, ka dvakrat najbolje visko leko segnejo. Ženske so pokal Slovenije daubile pa eške daleč najbavkše v državnóm prvenstvi so bile. Depa, ena senca je na tau spadnola, se je prejk toga potegnola. Vse tau se je eden den po tejm zgodilo, gda je moški klub Olimpija iz Ljubljane gnako napravo. Od toga se je na dugo pa na velko pisalo, nacionalna televizija se je od sreče nej mogla dojaviti. Intervjuje so eške tisti davali, steri labde zar za golom gorpobejrajo. Eške več se je leko štelo pa gledalo, ka njivi trener po enom leti več za nji nede delo. Rejsan, kak bi drugoga nej bilau, kak samo Olimpija iz Ljubljane. Zdaj že vsikši si leko brodi, kama de tau drauvno pisanje tadale šlau. Ja, od toga, ka so ženske pa dekle iz Sobote napravle, se je skur nin nej vidlo pa nej čulo. Ka se razmejmo, eške itak od nacionalnoga TV medija pripovejdamo. Kak bi se tau nej v isti državi godilo, kak bi se tau nin na Marsi zgodilo. Leko, ka ranč zatoga volo, ka na zadnoj tekmi je domanja ekipa ranč ženske iz Olimpije naružila. Pa je tau nika nej vóminilo, za Murine nogometišice se je že dugo nazaj vedlo, ka najbavkše ostanejo. Če črto potegnemo, ženski šport je dosta menje vrejden, kak bi tau moglo biti. Naš Srebrni brejg je trno vesejli, ka najbavkše ženske spodkar pod njim so ranč tiste, stere ne govoriyo, liki gučijo.

Miki Roš

IZ NAŠE KÜNJE: ČAROVNIŠKE PALICE IN NAJBOLE MEKI KIFLINI

Če ste takši kak ges, te ste sigurno bar dvajstokrat poglednoli vse filme Harry Pottera pa mate doma tüdi vse knjige. V mojom kraugi pajdašov nas je dosta takših, šteri smo njegovi pravi oboževalci (rajongói).

No, če pa mate mogauče doma deco, šteri do pomali meli rojstni den, njim lejko spečete čarovniške palice, ka do lejko s prijatelami z njimi lejtalí okauli kuče, se špilali, gda do pa zmantrani pa je lejko pogejo za malico.

Za tiste bole velke pa lejko iz istoga testa napravite kifline pa jih posiplete z makom, sezamom, künom, sirom pa še s čim.

Pri nas doma so vseeno mladi pa stari najbolje napadnoli palice, zatao, ka sam jih dala v fajm masen plej, pa so se spodaj fajm hrustlavo zapekle. Pa lüšno je bilau pau metra dugo palico držati v rokaj pa jo pomali grizti.

So pa te palice ali pa kiflini, ka te pač delali, ekstra raji. Te vidli, zakoj.

Za testau te nücali:

- 1 kg gladke mele
- 1 sveži kvas
- 1 pecilni prašek
- 1 djajce
- 2 malivi žlički soli
- 2 velkivi žlici cukra
- 100 ml olja
- 250 ml mlejka
- 200 ml jogurta
- 200 ml vode z mehurčkami (gazejrana voda)
- 1 djajce za premaz
- 50 g maka, sezama ali kakši drügi posip

Melo siplemo v posauo, napravimo grabo pa notri nadrobimo kvas. Posiplemo ga s cukrom pa z malo toploga mlejka, pa pistimo 15 minut, ka se napravi kvasec. Te damo cuj vse ostale sestavine. Testau more biti fajm mejko. Pistimo ga, ka se 15 minut gible. Te pa leko iz njega delate ali kifline ali pa vzemete falajčke testa pa delate čim bole duge palice. Zložite je v fajm masen plej, premažete z djajcom pa pečete na 190 stopinjaj, ka gratajo fajm rjavi.

Kak vidite, mate v tejsti notri 3 stvari, štere delajo testau rajo pa pomagajo, ka se fajm gene – kvas, pecilni prašek pa vodau z mehurčkami.

Zdaj ka sam v kišti po dugom cajti najšla te recept, mislim, ka do še te keden kiflini pa palice na našom stauli.

Pa dober tek iz naše v vašo künjo!

Simona Rituper

... DO MADŽARSKE

Tüdi pristaši vladnih strank bi dvignili plačo učiteljev

Približuje se konec šolskega leta, zato je Inštitut Publicus vprašal občane, kako ocenjujejo učno leto, ki bo kmalu za nami. Ni presenetljivo, da je več kot polovica (55 odstotkov) pristašev vladnih strank popolnoma zadovoljna s šolskim letom, med tem ko bi le 27 odstotkov opozicijskih volivcev dalo petko učnemu letu, če bi ga ocenjevalo. S šolskim letom so najmanj zadovoljni neopredeljeni volivci, odlično (5) ceno mu je dalo le 22 odstotkov vprašanih. Med pristaši vladnih strank mu nobeden ni dal slabše ocene, kot je dobro (3), toda 25 odstotkov opozicijskih vprašanih je šolsko leto ocenilo za zadostno (2), 14 odstotkov pa jih pravi, da je »rezultat« nezadosten (1). Zanimiva je tudi območna razdeljenost, medtem ko le 23 odstotkov Budimpeščančnov meni, da je rezultat šolskega leta odličen (5), po podeželskih vaseh tako misli skoraj 60 odstotkov anketirancev. Že več mesecev se vrstijo po vsej državi protesti, shodi in različne demonstracije pedagoških delavcev, staršev in dijakov zaradi katastrofalnega stanja v javnem šolstvu. Njihove demonstracije podpira več kot 70 odstotkov vprašanih, med njimi tudi 30 odstotkov pristašev vladnih strank. Plačo učiteljev bi dvignilo 78 odstotkov pristašev vladnih strank in skoraj vsi (98 %) opozicijski volivci. Za ilustracijo, kako so podhranjene učiteljske plače, le nekaj podatkov. Po podatkih centralnega statističnega urada je bruto povprečna plača na Madžarskem 530 tisoč forintov, bruto povprečna plača diplomantov pa okoli 800 tisoč forintov. Učitelj začetnik zasluži z vsemi dodatki bruto 312 tisoč forintov.

Veliko tujih kupcev na trgu nepremičnin

V lanskem zadnjem četrtletju je bil delež tujih kupcev na madžarskem trgu nepremičnin že skoraj 6,5-odstoten. Na začetku leta 2021 je bil njihov delež le okoli 3 odstotke. Največ tujih kupcev je iz Nemčije (27 %), sledijo Slovaki (14 %), Romuni (10 %), Kitajci (9 %) ter Avstrijci (6 %) in Nizozemci (5 %). Tujci najraje kupujejo poslovne prostore, hiše in stanovanja v okrožjih v srcu Budimpešte, na podeželju pa na območju Prekdonavja, torej na območju, ki meji na Avstrijo, Slovenijo in Hrvaško.

65. OBLETNICA

Septembra leta 1950 mali mlajši, vsevküp 25, prestrašeno stojijo pred števanovsko šaulo. Sploj ne vejo, ka se z njimi godi, zaka morajo v redej stati z drügimi mlajši, stero so dotejga mau še nikdar nej vidli. Zaka je stariške tak ponosno (büszkén) gledajo, zaka morajo v klas titi, vej pa njim doma pri materi nika nej falilo, dobro je bilau doma. Dosta lejt kasnej, leta 2023, ranč tak en küp »vözraškenni mlajšov« stoji, depa že nej petdvajsti, dosta menje. Edni so nej prišli, drügi so že odišli, odišli vekivečno. Ranč tak prestrašeno gledajo kak te, depa zdaj se že nej-majo koma taužiti, zdaj so že oni tisti, koma se mlajši pa vnuki taužijo.

- *Tetica Margita Korpič, 14. maja ste v Števanovci eden velki svetek meli, 65. obletnico ste svetili, telko lejt je tauma, ka ste osnovno šaulo vözopodli. Leko bi mena malo od tej osmi lejtaj pripovedjali. Kak je vidite zdaj, za telko lejt?*

»Ta obletnica je malo ovak bejla kak smo je dotejga mau meli, zato ka zdaj so z nami bili Veričani tö. Oni so na veričko šaulo odli pa ranč tisto leto so zgotauvili kak mi. Depa nji je malo bilau, zdaj sta tö samo dva prišla, zavolo toga so prosili, aj leko z nami vküper svetijo.«

- *Tetica Margit, tau mena povejte, gda ste začnili prvi klas pa kelko je vas bilau?*

»Leta 1950 smo začnili prvi klas, če dobro vej, petdvajsti nas je bilau pa petdesetausmoga smo zgotauvili, tauma je zdaj 65 lejt.«

- *Kak je bilau prvi den, gda ste prvi razred začnili?*

»Tak ti po pravici povejm, tau je že trno davnik bilau, dosta spominov že nejmam,

Margita Korpič je tista, stera organizira, ka bi se nekedešnji števanovski šaularge srečali.

zato ka sem je pozabila. Na koj se spominjam, tau je tau, ka sem nej vejdlavogrski gučati, zato ka mi smo doma samo slovenski gučali. Če dobro vej, vsikši, ka smo v en razred odli, je Slovenec bejo.«

Pred petnajstimi leti, na 50. oblejtnici, nji je bilau dosti več.

- *Gde je bejla šaula, tam, gde zdaj stoji?*

»Tam je bejla, gde je zdaj, depa te je še samo stari tau stau. Dobro vej, ka je črni pod bejo, zato ka so ga z olijom nutanamazali. Taše male kalice so bile, gda je nalagati trbelo, te je vsikši z daumi pod pazgami prineso

drva. Trbelo nalagati zato, ka te so še zime bile, mrzaz pa snejg do kolen. Mena je dobro bilau, zato ka pod brgaum včasim smo se mi držali, depa tisti, steri so iz Otkovec odli, njim je več kilomejtrov trbelo pejški odli.«

- *Kelko knjig ste meli, s koga ste se včili v prvom razredi?*

»Te je še nej tak bilau kak zdaj, ka mlajši puno taško knjig nosijo, mi smo meli dve. V ednoj knjigi smo se včili pisati pa šteti, v drügoj knjigi pa smo računali, tau je bilau vse.«

- *Težko ste se navčili vogrski šteti pa pisati?*

»Pa vejš, ka nam Slovencom je zato nej bilau tak naletja. Še tak tö nej, ka dja sem se trno naletja včila pa dobro sem se včila. Depa bili so taši, sterim je tau dosta bola težko šlau.«

- *Kelko je vas ostalo od petdvajset, gda ste skončali ausmi razred?*

»Telko je nas bilau, kelko nas je začnilo šaulo, niške nej dolazaausto. Depa te je še nej taši ballagás (valeta) bejo kak zdaj majo mlajši. Vsikši

ka smo vözopodli šaulo, tau smo mislili, ka smo zdaj že velki, vözraškenni, zdaj smo že nekak. Depa gda smo se tadale včili, včasim smo v pamet vzeli, ka tau je nej tak, zato ka tam smo pa znauva v prvi razred odli, gde so nas edni poštüvali, depa bili so taši tö, steri nej.«

- *Cejli den ste v šauli bili, od*

Srečanje se je začnilo v cerkvi, gde so plačali mešo za tiste, steri so že mrli ali so betežni.

ausme do dve, ka so vam mati spakivali za djüžino pa za obed?

»Tau, ka smo meli doma, tau mi je mati spatjivala. Največkrat djaboke pa kröj, tej mladi ranč ne vejo, kak je tau dobro. Tau tö istina, ka drügo ranč nej bilau, tau smo djeli ali pa žir gora na krüj namazanoga. Lačni smo zato nikdar nej bilej, depa bola samo tašo prausno djesti smo meli, vse tašo, ka smo vleti pripauvali.«

- *Črejvle, gvant ste meli zimskoga, toploga?*

»Gvant so vsigdar eden drügoma davali, gde je več mlajšov bilau, tam je eden erbo od drügoga, dočas smo ga nosili, ka smo ga nej razčejsali. Nauvi gvant smo rejdko meli, bola samo tašoga, ka smo z njim k meši odli, te gvant je največkrat krstna botra tjöjpila.«

- *Ta 65. obletnica je nej prva, ka ste go svetili, zato ka najprvin, če dobro vej, ste leta 2008 vküpprišli, da ste 50. obletnico meli, nej?*

»Tau je ranč tak, najprvin smo petdeseto obletnico sve-

tili, te leta 2013 petdesetpeto, leta 2018 pa šestdeseto obletnico.«

- *Kelko je vas bilau vsevküp zdaj na 65. obletnici?*

»Od petdvajsti nas zdaj že samo štirnajset živé, iz tauga je nas zdaj samo devet bilau. Zato nas je samo telko bilau, ka dosta je betežni, steri že ne morejo odli, dosta je taši

tö, steri daleč po svejti živijo, tisti so pa zato nej mogli pridi.«

- *So taši sošolci, od steri sploj nika ne vejte?*

»Mamo taše, tri, Ruminoga Magdoša ne vejmo, ranč tak nika ne vejmo od Borber Magdina pa od Šömenek Irene tö nej. Té so se nikam na Vogrsko oženile pa od tistoga mau več nika ne vejmo od nji.«

- *Kak ste meli program na 65. obletnici?*

»Najprvin je meša bejla v števanovski cerkvi za tiste, steri so mrli ali so betežni. Potejm smo v kulturni daum šli, gde smo meli obed, pozvana je bejla še današnja ravnateljica tö, stera je s seuv vzela naš „osztálynapló“.«

- *Kak vidite, ka je razlika med šaulov zdaj pa med tistov, gda ste vi odli v šaulo?*

»Najbola vejn tau, ka prvin je eden školnik kak pred starišami tak pred mlajšami dosta več poštanjé emo, kak gnesden.« (Kej na 1. strani: V cerkvi pri sveti meši)

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Bled, ta rejč je v turizmi že dolgo trno poznana. V ves, mali varaš, skrak jezera že prejk 200 lejt turisti ojdijo. Depa, mi v naši pripovejsti dosta bole daleč nazaj segamo, se po nji šetamo. O Bledi leko oprvin kaj več zvejmo, če v dokument iz leta 1004 poglednemo. V tom dokumenti se znauva s tejm srečamo, kak so glavaške cejle krajine

Grad za najstarejšoga v Sloveniji vala. Že smo točkar napisali, steroga leta od njega leko oprvin kaj tapreštemo. Depa, ranč té gnaki dokument nam vöovadi, ka grad je v tistom časi že stau. Gvüšno, ka nej vcejlak tak vögledo, kak gnes ga leko vidimo. Gvüšno je tau tö, ka že bar stau lejt prva je na skali, 139 mejterov više jezera, velka zidina bila. Sto je s tau velko »zidarjio« na tom mesti začno pa se eške ne vej.

cerkvi prejkdavali. Zatoga volo se vej, ka nemški cesar Henrik II. je toga leta Bled z vsejm kaulak njega püšpeki iz Briksna prejkdau. Gospodar cejle te krajine je skur 400 km vkraj živo. Sto vej, zakoj je tau püšpekijo tak rad emo, od toga smo

Tau železdje je nin kaulak leta 820 bilau v zemlau zakopano. Zakoj bi kakšen naš stari Slav tau naredo? Leko, ka je do kakšnoga velkoga bitja prišlo, z grünta, od dauma je bejžati trbelo. Vse so nej s seuv mogli nesti, v zemlau so zakopali. Zdaj leko špekulejramo, zakoj je tau v zemlej zakopano ostanolo pa v našom časi se tau najšlo. So tiste lidi bujli, so nej nazaj na svojo zemlau prišli ali pa so vcejlak pozabili, kama so tau zakopali? Ne vejmo, tau se nigdar ne zvej. Nam pa vse tau o njij pripovejda. Leko vidimo, ka so za delo na zemlej meli, s kem so divdjo stvar lovili, se branili, kama so na kunji noge nut dejvali.

že pisali, vnauge druge varaše pa krajine je v dar daubila. Depa, lidge so že davnik kaulak jezera živeli, eške prva kak pa leko nut v dokumenti

nemško ménje Veldes tapreštemo. Tak so Nemci v tistom časi Bledi prajli. Lidge so na Bledi že v tistom časi živeli, gda je Evropa zvekšoga eške pod ledaum bila. Arheologija nam pripovejda, ka človek je tam dobro leko živo. Ranč zatoga volo ga leko skauzi cejli čas srečamo. Zaprav, srečamo vse tisto, ka je za njim ostanolo. Tau se najbaukše v muzeji Bled leko vidi.

Vej se pa, ka tam so se lidge trno radi držali. Tak znauva se nam svejt arheologije goropre. Un nam tumači, ka tam visko gor se je človek bole gvüšnoga čüto. Neje vsikši do njega mogo, bole se je leko obrano. Tak na skali pa kaulak nje so Kelti tö živeli.

Stari Slovani na Bledi

Mi pa zdaj v časi malo naprej skaučimo. V tistom časi smo, gda so v krajino naši stari Slavi, stari Slovani prišli, iz steri smo se gnešnji Slovenci narodili. Nin v Sloveniji se iz tisti časov telko ne najde, kak ranč v tom muzeji se leko vidi. Merne vole leko povejmo, ka na Bledi je arheologija najvejšo delo obredila. S tejm od naši starcov leko dosta zvejmo, kak so živeli, kak so vögledali, kakše šege so

meli.

V Bledi pa kaulak njega so najšli tri velke nekropole naši stari. Nekropola se bole včeno indašnjom graubišči ali pa cintori pravi. V vsikšoj takšnoj nekropoli so kaulak 200 grobov najšli.

Tau nam dosta od toga pripovejda, kak na gauste so se po leti 600 v krajino naselili. Gda od nekropole pripovejdamo, eške ena rejč naprej pride, akropola. Če nekropola za daum mrtvi lidi vala, akropola je daum živi lidi gé. Od toga nam arheologija skur nika ne vej povedati, na steri mestaj so Slavi svoje rame meli. Leko zatoga volo tö, ka so je lidge za njimi prejkzozidali, na njivi mestaj kaj drugo stodji. So pa v zemli zvün čünt dosta drugoga najšli.

Leto 2017 je za gauške na Gorenjskom trno lagvo bilau. Žmeten led se je na nji nabro, zatoga volo eške najvejše, najbolje krepko drejvdje se je podejrano. Depa, iz toga je neka vcejlak drugoga vöprišlo. Zemla nam je akropolo pokazala. Skrak nji so žgani grobi bili. Tau nam gvüšno od toga pripovejda, ka stari Slavi so eške pogange bili. Pa nej samo tau, s tejm v

časi nin 200 lejt nazaj staupimo, kak pa smo točkar pripovejdali.

Sto vej, ka nam zemla na Bledi eške leko povej.

Gvüšno, ka ta pripovest od tisti stari časov se eške nej zgotovila. Vsigdar kaj nauvoga vö iz zemle »skauči« pa iz vode ranč tak. Iz Blejskoga jezera so štiri lejta nazaj 1200 lejt stari čunaklin vöpotegnoli. Naši stari so se z njim na otok (sziget) srejdi

Tau je od ženske ostanolo, stera je kaulak leta 900 skrak Bleda živela. Stara Slovanka je bila, leko eške v poganskom vörvanji je živela ali pa je že križ njeno vörvanje bilau. Od toga se eške gnesden ne vejo zglijati. Vej se, ka stari Slavi so svoje pokojne ovak pokapali, gda so eške pogange bili. Po tejm, gda so krščansko vörvanje sprejeli, se je ta šega vöminila. Kakoli do vönajšli, ta ženska je z indašnjim kinčom kaulak glave pokopana bila. S tistim, po sterom so stari Slovani poznani bili, kak ženske tak možki so takše nosili.

jezera vozili ali pa iz čunaklina z mrežami ribe lovili. S tejm smo na vodau prišli, na jezero, stero dosta bole staro od lidi gé. Njegve vode so inda

Fundament, temelj po slovenski, staroga slavskoga rama nas najbolje nazaj v njini čas pela.

lidam gesti davale, brezi rib pa rakov je nikak nej šlau. Depa, na jezero mo drgauč prejkplavali ali pa s čunaklinon mo veslali.

Miki Roš

SVETOVNI DAN ČEBEL – ČEBELICE PRAZNUJEJO

Ob svetovnem dnevu čebel sta Zveza Slovencev na Madžarskem in Razvojna agencija Slovenska krajina pripravili program za otroke na Slovenski vzorčni kmetiji na Gornjem Seniku.

25. maja smo se na kmetiji zbrali otroci iz dvojezičnega vrtca Števanovci in slovenska skupina Zvezdice iz vrtca Monošter. Skupaj smo se predstavili s kratkim programom, zapeli smo pesmice o pomladi, živalih na kmetiji in seveda o čebelicah. Sledile so številne zanimive aktivnosti. Obiskala nas je čebelarka in lahko smo poskusili svež med. Nato smo se sprehodili po kmetiji ter si ogledali živali, krave, prepelice in zajčke,

ki smo jih lahko tudi božali. Šli smo na travnik do čebelnjaka in opazovali čebelice, kako pridno delajo. Prešteli smo, koliko družin stanuje v čebelnjaku. Za čebelice smo na dvorišču vzorčne kmetije posadili medovite rastline in jih zalili. Povedali smo, kako zelo so pomembne čebelice in druge žuželke zaradi oprave rasti. Naša naslednja naloga je bila izdelava hotela za žuželke. Hiško smo napolnili z lubjem, storži in vejicami. Vsak vrtec je izdelal svoj hotel za žuželke. Ta hotela zdaj krasita in privabljata žuželke ob vzorčni kmetiji. Za konec smo se lahko povzpeli še na traktorje in uživali v domišljjski vožnji.

Med prijetnim druženjem smo se posladkali z medenimi dobrotami. Programa se je udeležila tudi generalna konzulka v Monoštru Metka Lajnšček in za otroke pripravila majhno darilce. Otroci so dobili medenjake v obliki čebelic in pobarvanke, ki smo jih odnesli v vrtec.

Kot smo zapeli v pesmici z naslovom Čebelice, bodo te še naprej ostale naše prijateljice, saj so ene od pomembnih žuželk, ki nam s pridnim delom zagotavljajo hrano. Skupaj smo tako preživeli prelep dan, ki je bil namenjen čebelicam, pa tudi drugim živalim, ki smo jih lahko srečali na vzorčni kmetiji. Hvala predstavnikom Razvojne agencije Slovenska krajina in Zveze Slovencev na Madžarskem, ki so pripravili čudovit program in nas vodili po vzorčni kmetiji na delavnice in ogledih. Na kmetiji smo se vsi počutili zelo lepo, otrokom pa bo prijetno doživeti dan čebel še dolgo ostal v čudovitem spominu.

*Andreja Serdt Maučec in Romana Trafela,
vzgojiteljici asistentki*

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

						AVTOR: MATAJŽ HLADNIK	SPIRALNI GREBENI NA VIŠAKU	ODSTAVEK	OSNOVNA PIVINA PRI ŠIVANJU	TULEC, TOK ZA PUŠOČE	POSNEMO-VALEC	ZDRAVILO PROTI MALARIJI	KRONIKA, LETOPIS
						POMOBRSTVO	4						
						ENOSTAVNA, V VODI TOPKA BELIAKOVINA							
						VRSTA GODALA, GOSLI PAUL NEWMAN		2					
POMOČ ALBUMIN KROKON MANI POND	OZALJEK, ORNAHENT	TRAGIČNOST	ZEMLJIN RAVNIK	AMERIŠKI PESNIK IN PISATELJ (EDGAR ALLAN)	STOTINA NEWTONA AMERIŠKA IGRALKA FARIS				TANKA, MREŽASTA TKANINA, DIVJI AM. KONJ		5		
MAHANJE PO TEPHU								RIM. MIT. DUHOVI UMELIH DAVID VILLA					
DVOŽIVKA						FINŠKI TEKAČ (PRAVO)	GLAVNA, MOČNA KARTA GLASBENIK SMOLAR					SPLOŠNI PLAN V FILMU	SREDNJE VELIKI OPEL
MESTO V VZRODNI ITALIJI (DANTEJEV GROB)								SUMA, SEŠTEVEK IGRALKA IN MODEL ZALTA					
NEKDANJI TURŠKI BOGATAŠ				NEMŠKI AVTO ŽENSKI OSEBNI ZAJEMEK				SPORA DESKAR NA SNEGU KOŠIR		1			
REŠETO				REČICA V KOČEVJU				3			TINA TURNER		
				OLČA ČENOVA							UMBERTO ECO		
GOSPODARSKI USLUŽBENEK	6						PROSINEC						
NAJVIČJE MESTO V PAKISTANU							BIVŠA NEMŠKA KANCLERKA MERREL						

Končna rešitev:

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

MISEL TEDNA

SUDOKU

	1	9			7			2
					6		7	
		2			3		4	
	2	1			9	7		4
	5						1	
4		8	1			3	9	
	3		2			4		
	8		6					
5			7			1	2	

Samo dva šopka sta si povsem enaka. Katera dva?

1

2

3

4

5

6

Bi se radi veliko igrali in smejali, medtem ko se bo bogatilo tudi vaše jezikovno znanje?

Vabimo vas, da se udeležite našega

POLETNEGA SLOVENSKEGA TABORA.

Za vas bomo pripravili jezikovne in druge zanimive aktivnosti.

Tabor bo potekal

**od 3. do 7. julija 2023 (od ponedeljka do petka),
med 8.00 in 16.00.**

Lokacija:

Slovenski kulturni in informativni center v Monoštru.

**Pričakujemo prijave učencev monoštorskih osnovnih šol,
ki se učijo slovenski jezik.**

Število udeležencev je omejeno. Otrokom bomo zagotovili tri obroke dnevno. Tabor je brezplačen.

Rok za prijavo: 8. junij 2023

Prijave in dodatne informacije: biserka.bajzek@gmail.com,

ali 00 36 94/380-208

Organizator:

Podpornik:

Nastop v Murski Soboti

Glasbena pedagoginja Julija Fajhtinger je organizirala nastop za učence. V okviru programa so imeli učenci, ki obiskujejo pevske vaje, možnost pridobivati izkušnje z nastopanjem. Predstavili so se njeni učenci kitare, petja (Akademije za glas) in učenki iz Porabja. Na nastopu so učenci izvedli poljubne skladbe.

Članici pevske skupine Zveze Slovencev na Madžarskem Seniške sinice Vanessza Sulics in Stefánia Drávecz sta se predstavili z madžarsko in slovensko pesmijo pod mentorstvom Julije Fajhtinger. Čestitke dekletoma za odličen nastop!

Gyöngyi Bajzek, vodja skupine

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek

Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska Sobotica; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

Porabske litere

Zveza Slovencev na Madžarskem ter Slavistično društvo Prekmurja, Prlekije in Porabja razpisujeta nagradni literarni natečaj za pripadnike slovenske narodne skupnosti na Madžarskem Porabske litere 2023.

Literarni natečaj je namenjen trem kategorijam prijaviteljev:

- I. kategorija: učenci osnovnih šol,
- II. kategorija: srednješolci in študentje,
- III. kategorija: odrasli.

Vabimo vse zainteresirane, da se udeležijo natečaja in pošljejo pesmi, prozna ali dramska besedila. Prispevki so tematsko neomejeni, prijavitelji so pri izbiri teme svobodni.

Za pesemska besedila velja, da prijavitelji pošljejo najmanj pet pesmi. Pri proznih besedilih bo žirija poleg klasičnih žanrov (črtica, kratka proza, novela, povest, roman) upoštevala tudi potopisno, reportažno in spominsko prozo, pri dramskih besedilih pa vse žanre.

Prispevki so lahko napisani v knjižni slovenščini ali v »domanjoj rejči« - porabsčini.

O dobitnikih nagrad v vsaki kategoriji bo odločala tričlanska žirija, ki jo sestavljajo po dva predstavnika Slavističnega društva Prekmurja, Prlekije in Porabja ter predstavnik Zveze Slovencev na Madžarskem. Odločitev žirije je dokončna.

Nagrade znašajo:

- I. kategorija: prva nagrada 300 €, druga nagrada 200 €, tretja nagrada 100 €;
- II. kategorija: prva nagrada 300 €, druga nagrada 200 €, tretja nagrada 100 €;
- III. kategorija: prva nagrada 500 €, druga nagrada 300 €, tretja nagrada 200 €.

V prvi kategoriji prejmejo nagrado v višini 200 € tudi mentorji nagrajenih učencev.

Prijavitelji naj svoje prispevke pošljejo v treh natisnjenih izvodih ali v elektronski obliki najpozneje do 30. septembra 2023 na naslov: Zveza Slovencev na Madžarskem, Gardonyijeva ulica 1, 9970 Monošter/Szentgotthárd oz. andreakovacs967@gmail.com porabje@gmail.com s pripisom »Literarni natečaj Porabske litere«. Prispevki naj bodo opremljeni z imenom in priimkom ter naslovom prijavitelja. Prispevki osnovnošolcev naj vsebujejo še podatke o mentorju/ici. Tipkopisov ne vračamo, ampak bodo shranjeni v arhivu Zveze Slovencev na Madžarskem. Prijavitelji dovoljujejo objavo svojih prispevkov v časopisu Porabje in v Porabskem koledarju.